

ANNA SZAFRANEK*, RAFAŁ IWAŃSKI**

Rejestr zdarzeń nadzwyczajnych jako nowa forma zabezpieczenia praw osób starszych mieszkających w domach pomocy społecznej

Register of Extraordinary Events as a New Form of Safeguarding the Rights of Older Adults Residing in Residential Care Homes

Abstrakt

Występowanie zdarzeń nadzwyczajnych i/lub niepożądanych w domach pomocy społecznej stanowiło główną przesłankę skłaniającą ustawodawcę do wprowadzenia obligatoryjności prowadzenia rejestru takich zdarzeń. Miała to być nie tylko forma działań nadzorczych, ale też dodatkowa forma zabezpieczenia mieszkańców (w tym osób starszych) domów pomocy społecznej. Celem artykułu jest weryfikacja efektów działania wprowadzonego narzędzia po roku funkcjonowania, a także odpowiedź na pytanie, jakie są efekty działania rejestru zdarzeń nadzwyczajnych na przykładzie rejestrów z województwa podlaskiego i zachodniopomorskiego. Artykuł został opracowany w oparciu o analizę danych zastanych oraz analizę aktów prawnych. Analiza zdarzeń zgłaszanych w rejestrach wykazała, że wypadki stanowiły najliczniejszą kategorię zdarzeń nadzwyczajnych raportowanych przez domy pomocy społecznej. Spośród nich najczęściej zgłaszane były upadki mieszkańców. Większość upadków miała miejsce w ciągach komunikacyjnych, łazienkach oraz pokojach. Przeprowadzone analizy

* Dr Anna Szafranek – Zakład Zarządzania Strategicznego, Wydział Zarządzania, Uniwersytet w Białymstoku, e-mail: a.szafranek@uwb.edu.pl, ORCID: 0000-0002-3902-0063

** Dr hab. Rafał Iwański – Katedra Pedagogiki Społecznej, Zespół Gerontologii Stosowanej i Tanatologii, Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Szczeciński, e-mail: rafal.iwanski@usz.edu.pl, ORCID: 0000-0001-6345-9677

wykazały, że obowiązek raportowania zdarzeń nadzwyczajnych, w swojej obecnej formie, realizuje przede wszystkim funkcje sprawozdawcze i kontrolne. Zauważalna jest jednak potrzeba doprecyzowania zapisów ustawowych – zarówno w zakresie tego, jakie zdarzenia powinny podlegać obowiązkowi zgłoszenia, jak i w odniesieniu do typów oraz zakresu działań następczych.

Słowa kluczowe: osoby starsze, dom pomocy społecznej, rejestr zdarzeń nadzwyczajnych, ochrona praw osób starszych

Abstract

The occurrence of extraordinary and/or adverse events in residential care homes was the primary rationale behind the legislator's decision to introduce the mandatory maintenance of a register of such events. This was intended not only as a supervisory measure but also as an additional safeguard for residents (including older people) of care homes. The aim of this article was to assess the outcomes of the implemented instrument after its first year of operation and to answer the question: what are the effects of maintaining the register of extraordinary events, based on the registers from the Podlaskie and West Pomeranian regions? The article is based on an analysis of existing data and legal acts. The analysis of the events recorded in the registers showed that accidents constituted the most frequent category of extraordinary events reported by residential care homes. Among these, residents' falls were reported most often. An examination of event descriptions indicated that most falls occurred in corridors, bathrooms, and residents' rooms. The conducted analyses demonstrated that, in its current form, the obligation to report extraordinary events primarily serves reporting and supervisory functions. However, there is a noticeable need to refine the statutory provisions – both in terms of which events should be subject to mandatory reporting and with regard to the types and scope of follow-up actions.

Keywords: older adults, residential care home, register of extraordinary events, protection of older adults' rights

Wprowadzenie

Występowanie zdarzeń nadzwyczajnych i/lub niepożądanych w domach pomocy społecznej stanowiło przesłankę skłaniającą ustawodawcę do wprowadzenia rejestru takich zdarzeń, który miał stanowić nie tylko nową formę działań nadzorczych (co podkreślano w projekcie do ustawy)¹, ale jednocześnie dodatkową formę zabezpieczenia osób (w tym osób starszych) zamieszkujących domy pomocy społecznej.

W ostatnich latach liczba domów pomocy społecznej nieznacznie wzrosła. W latach 2020–2023 odnotowano bowiem wzrost o 33 placówki (w tym wzrost liczby miejsc o 2%, jak również wzrost liczby mieszkańców o 6%, przy 96% wykorzystania dostępnych miejsc). Pod koniec 2023 roku w Polsce funkcjono-

¹ K. Marchewka-Bartkowiak, *Ocena skutków regulacji zawartych w projekcie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw*, Druk sejmowy nr 3281, Biuro Analiz Sejmowych, Warszawa 2023, s.7, [https://orka.sejm.gov.pl/IEKSBAS.nsf/0/C1257B16005D9D9FC-12589D700160A10/\\$File/i1000_23.docx](https://orka.sejm.gov.pl/IEKSBAS.nsf/0/C1257B16005D9D9FC-12589D700160A10/$File/i1000_23.docx) (dostęp: 4.12.2025).

wało 820 placówek, które dysponowały 78 200 miejscami². W wyniku kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli (NIK) negatywnie oceniono sposób sprawowania opieki nad mieszkańcami domów pomocy społecznej dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz przewlekle psychicznie chorych, m.in. w zakresie wykonywania przez ochroniarzy domów pomocy społecznej interwencji podejmowanych wobec agresywnych mieszkańców³. Zauważyć należy, iż agresywne zachowanie mieszkańca i reakcja na nie zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi powinny zostać wskazane w rejestrze zdarzeń nadzwyczajnych (wraz z opisem podjętych w jego wyniku działań), co mogłoby mieć przełożenie na większą kontrolę i/lub ograniczenie ewentualnych nieprawidłowości, jak również mogłoby powodować większe poczucie bezpieczeństwa zarówno osób, względem których podejmowana byłaby interwencja, jak i pozostałych mieszkańców placówki. Celem artykułu jest weryfikacja efektów działania wprowadzonego narzędzia po roku funkcjonowania, a także odpowiedź na pytanie, jakie są efekty działania rejestru zdarzeń nadzwyczajnych na przykładzie rejestrów z województwa podlaskiego i zachodniopomorskiego.

1. Podstawy teoretyczne

Prowadzone analizy opierają się na teoriach socjologicznych wykorzystywanych także na gruncie socjologii prawa. Tematyka rejestru zdarzeń nadzwyczajnych w sposób szczególny wpisuje się w dyskurs naukowy w zakresie kontroli społecznej oraz kontroli prawnej. Punkt wyjścia stanowi założenie Talcotta Parsonsa, zgodnie z którym kontrola społeczna to mechanizm próbujący minimalizować napięcia oraz dewiację (tj. wszelkie odchylenia od normy) w systemie społecznym. Jako jeden z mechanizmów kontroli społecznej Parsons uznaje elementy systemu społecznego uprawnione do użycia siły i przymusu⁴. Wnioskować tym samym można, iż kontrola wykazuje większą skuteczność po nadaniu jej charakteru instytucjonalnego oraz sformalizowaniu. Wprawdzie zgodnie z podejściem Erwina Goffmana domy pomocy społecznej powołane

² Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok. Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej*, Warszawa 2024, <https://www.gov.pl/web/rodzina/statystyka-za-rok-2023> (dostęp: 9.04.2025).

³ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych*, Warszawa 2024, s. 36.

⁴ T. Parsons, *The Social System*, New York 1951, cyt. za: J.H. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 39.

do opieki nad osobami niedołącznymi mogą być traktowane jako instytucje totalne, tj. stwarzające pewne ograniczenia m.in. poprzez skupienie całościowej egzystencji człowieka w jednym miejscu i podleganie jednej władzy⁵. Nie oznacza to jednak, że bez zewnętrznej formy przymusu i kontroli będą w stanie samodzielnie realizować powierzone im zadania. Dlatego też ustawowo ustalony obowiązek prowadzenia rejestru zdarzeń nadzwyczajnych z założenia powinien wypełniać rolę mechanizmu kontroli społecznej przy zastosowaniu instytucji prawnej.

Na gruncie polskim w przedmiotowym obszarze badania prowadził Adam Podgórecki, który analizując rolę kontroli społecznej, dokonał jej podziału na kontrolę pierwotną (wpływ grupy społecznej w kierunku respektowania norm) oraz kontrolę wtórną, tj. formalną, która funkcjonuje, bowiem powołane są instytucje (tj. rejestr zdarzeń nadzwyczajnych) celem kontroli innych instytucji (w tym przypadku domów pomocy społecznej)⁶. Nadmienić jednocześnie należy, iż w procesie kontroli społecznej szczególne ważną rolę odgrywają normy prawne, ponieważ to instytucje zewnętrzne sprawują nadzór nad zachowaniem jednostek, przy czym jest to także działanie dwustronne, bowiem również jednostki mogą wpływać na instytucje prawne i organy państwa⁷. Zgodnie z zaprezentowanym podejściem po roku funkcjonowania nowej instytucji (tj. rejestru zdarzeń nadzwyczajnych) warto dokonać weryfikacji jej roli i znaczenia celem wprowadzenia ewentualnych zmian, modyfikacji w kierunku poprawy efektywności.

Jest to również problem szeroko analizowany w literaturze międzynarodowej, ponieważ placówki opieki długoterminowej, niezależnie od kraju, postrzegane są jako miejsca szczególnie narażone na ryzyko naruszania praw osób starszych⁸. Dlatego niezwykle istotna jest rola instytucji odpowiedzialnych za wprowadzanie i egzekwowanie regulacji w zakresie jakości oraz procedur realizacji świadczeń w placówkach opieki długoterminowej. Ma to szczególne znaczenie w kontekście rosnącego zróżnicowania podmiotów świadczących tego rodzaju usługi; w wielu krajach są one realizowane nie tylko przez sektor publiczny, lecz także

⁵ E. Goffman, *Charakterystyka instytucji totalnych*, w: *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, red. W. Derczyński, A. Jasińska-Kania, J. Szacki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1975, s. 150–177.

⁶ A. Podgórecki, *Kontrola społeczna trzeciego stopnia*, w: *Problemy profilaktyki społecznej i resocjalizacji*, red. H. Dziewanowska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1976, s. 15–28.

⁷ A. Kojder, *Godność i siła prawa. Szkice socjologicznoprawne*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2001, s. 250–254, 266–268.

⁸ C. Emmer De Albuquerque Green, A. Tinker, J. Manthorpe, *Human Rights and Care Homes for Older People: A Typology of Approaches from Academic Literature as a Starting Point for Activist Scholarship in Human Rights and Institutional Care*, „The International Journal of Human Rights”, t. 26, 2021, nr 4, s. 717–739. DOI: 10.1080/13642987.2021.1961753.

przez podmioty prywatne, w tym działające na zlecenie władz publicznych⁹. Prawa osób starszych przebywających w placówkach opieki nie powinny stanowić marginalnego elementu polityki publicznej, lecz powinny być wyraźnie włączone w procesy regulacji, monitoringu i oceny jakości świadczonych usług¹⁰.

2. Rejestr zdarzeń nadzwyczajnych – geneza i uregulowania ustawowe

Obligatoryjne prowadzenie rejestru zdarzeń nadzwyczajnych w domach pomocy społecznej zostało wprowadzone z dniem 1 stycznia 2024 roku na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (dalej jako u.p.s.). Zgodnie z art. 55c u.p.s dyrektor lub kierownik jednostki ma za zadanie prowadzenie rejestru, który dotyczy zamieszkiwanych w nich osób. Zgodnie z art 55c ust.2-3 u.p.s. raportować należy wypadki, samouszkodzenia i obrażenia ciała, przy wskazaniu danych osoby zgłaszającej, daty zgłoszenia, opisu i miejsca zgłoszenia, jak również informacji o podjętych działaniach następnych. Do analizy i oceny zasadności podjętych działań upoważniony jest wójt (burmistrz, prezydent miasta) starosta lub marszałek województwa. W dalszej kolejności informacja zbiorcza zostaje przekazana do wojewody, by ostatecznie trafić do ministra do spraw zabezpieczenia społecznego nie rzadziej niż raz na kwartał¹¹.

W uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie u.p.s. oraz niektórych innych ustaw podkreślono, że za cel wprowadzenia rejestru obra się: wzmocnienie działań nadzorczych, ograniczenie skali nieprawidłowości w domach pomocy społecznej i w innych wymienionych w ustawie placówkach, jak również zwiększenie poczucia bezpieczeństwa osób starszych i niepełnosprawnych tam przebywających. Ponadto miało to ułatwić organom nadzorczym bieżące reagowanie na pojawiające się problemy, wprowadzając działania nadzorcze i kontrolne. W projekcie dokładnie określono także procedurę przekazywania informacji zawartych w rejestrze odpowiednim organom celem podjęcia interwencji oraz działań naprawczych (przy czym nie przewidziano odrębnych regulacji w zakresie działań naprawczych i nadzorczych podejmowanych przez stosowne organy na podstawie danych zawartych w rejestrze)¹². Ustawodawca nie wskazał również terminów realizacji obowiązku przekazania przedmiotowych danych, co oznacza, że podjęcie decyzji o terminie przekazania danych miało leżeć w kompetencjach kierującego placówką. Stanisław Nitecki zapro-

⁹ A.M. Pot i in., *Regulation of Long-Term Care for Older Persons: A Scoping Review of Empirical Research*, „International Psychogeriatrics”, t. 36, 2024, nr 4, s. 431–452. DOI: 10.1017/S1041610223000704.

¹⁰ C. Emmer De Albuquerque Green, *The Human Rights of People Living in Care Homes: Never Again an Afterthought*, „Nature Aging”, t. 2, 2022, nr 9, s. 767–769. DOI: 10.1038/s43587-022-00283-z.

¹¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej: Dz.U. 2004, poz. 1572.

¹² K. Marchewka-Bartkowiak, *Ocena skutków regulacji...*

ponował, aby przekazywanie informacji zawartych w rejestrze ujednolicić do 15 dnia pierwszego miesiąca w danym kwartale, co byłoby jednocześnie spójne z obowiązkiem przekazywania wojewodzie informacji zawartych w rejestrze nie rzadziej niż raz na kwartał¹³.

Wprawdzie w ustawie nie wskazano tego wprost, ale zgodnie z przygotowaną przez Biuro Analiz Sejmowych oceną skutków regulacji zawartych w projekcie ustawy o zmianie u.p.s. oraz niektórych innych ustaw¹⁴ za zdarzenie nadzwyczajne należy rozumieć „każde zdarzenie, które w sposób negatywny wpływa na mieszkańca placówki lub domu i którego następstwa wiążą się z potencjalnym lub faktycznym pogorszeniem stanu zdrowia lub wręcz zagrażają życiu mieszkańca”¹⁵. Zgodnie z ujęciem Biura Analiz Sejmowych rejestr z założenia ma dotyczyć nie tylko mieszkańców domów pomocy społecznej, ale także osób przebywających w placówce, zapewniając całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym oraz osobom w podeszłym wieku. Jako jeden z celów szczegółowych proponowanych nowelizacji wskazano wzmocnienie nadzoru nad realizacją usług opiekuńczych¹⁶. Nadmienić jednocześnie należy, jak słusznie zauważył Nitecki (a co wskazuje wprost ustawodawca), że zdarzenia nadzwyczajne są związane z zagrożeniem życia lub zdrowia, w co wlicza się również samouszkodzenia, wypadki czy obrażenia ciała¹⁷.

Z kolei we wprowadzeniu (omawiającym kontekst implementacji rejestru) do dokumentu pt. *Analiza ryzyka dla rejestru zgłoszeń o zdarzeniach nadzwyczajnych dotyczących mieszkańców DPS* (wersja od 10 marca 2025 roku)¹⁸ wskazuje się, że rejestr stanowi dokument odnotowujący wszystkie „nietypowe, niebezpieczne lub wyjątkowe sytuacje, które miały miejsce na terenie placówki”¹⁹. W dalszej części z kolei uzupełnia się, iż rejestr zawiera tym samym informacje „o sytuacjach awaryjnych, wypadkach, interwencjach medycznych oraz innych incydentach związanych z mieszkańcami DPS”²⁰. W dokumencie podkreślono ponadto, że za cel prowadzenia rejestru wskazuje się nie tylko względy bezpieczeństwa, ale

¹³ S. Nitecki, *Dom pomocy społecznej. Kierowanie i umieszczanie, ustalanie odpłatności za pobyt*, Wolters Kluwer, Warszawa, 2023, s. 189–190, LEX, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369546252/4/nitecki-stanislaw-dom-pomocy-spoecznej-kierowanie-umieszczanie-i-ustalanie-odplatnosci-za-pobyt?keyword=nitecki%20dom%20pomocy%20spo%20C5%82ecznej&cm=SFIRST> (dostęp: 4.12.2025).

¹⁴ K. Marchewka-Bartkowiak, *Ocena skutków regulacji...*, s. 7.

¹⁵ Tamże, s. 7.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ S. Nitecki, *Dom pomocy społecznej...*

¹⁸ B. Mendyk, *Analiza ryzyka dla rejestru zgłoszeń o zdarzeniach nadzwyczajnych dotyczących mieszkańców DPS-u. Wersja od 10 marca 2025*, LEX, <https://sip.lex.pl/#/template/319082196?keyword=Analiza%20ryzyka%20dla%20rejestru%20zg%20C5%82osze%20C5%84%20o%20zdarzeniach%20nadzwyczajnych%20dotycz%20C4%85cych%20mieszka%20C5%84c%20C3%B3w%20dps&cm=SFIRST> (dostęp: 12.11.2025).

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

także dokumentację i kontrolę. Nieco bardziej szczegółowo przesłanki kwalifikujące do uznania jakiegoś zdarzenia za niepożądane ujął Nitecki, wskazując, że są to zdarzenia zagrażające życiu i zdrowiu mieszkańców. Przy czym rozróżnił on trzy powody powstawania takich zdarzeń, tj. relacje między mieszkańcami domów pomocy społecznej, relacje między mieszkańcami a pracownikami instytucji oraz spowodowane działaniami mieszkańców. Oprócz wskazanych wyżej powodów Nitecki podkreślił, że mogą one także stanowić następstwa zdarzeń losowych (nieobarczonych niczyją winą) bądź nieszczęśliwych wypadków²¹.

Co do zasady można uznać, że rejestr zdarzeń nadzwyczajnych pełni funkcję porządkującą, wystąpienia pokontrolne NIK wskazują bowiem na pewne nieprawidłowości wymagające weryfikacji. Dla przykładu NIK Delegatura w Gdańsku w Wystąpieniu Pokontrolnym w zakresie przestrzegania praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekłe psychicznie chorych podał w wątpliwość sposób dokumentowania wybranych zdarzeń z udziałem agresywnych mieszkańców, gdyż „uniemożliwiał weryfikację podjętych przez opiekuna czynności i jednoznaczne stwierdzenie, czy nie stanowiły one przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego”²².

3. Metodologia

Przeprowadzona w niniejszym artykule analiza danych zastanych została zrealizowana w oparciu o dane pochodzące z dwóch województw: podlaskiego i zachodniopomorskiego. Na prośbę autorów informacje za rok 2024 udostępniono w trybie dostępu do informacji publicznej przez Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie oraz Wydział Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. Wyboru województw dokonano w oparciu o następujące kryteria: plan porównania danych z dwóch krańcowych województw (tj. zlokalizowanego w północno-wschodniej oraz północno-zachodniej części kraju), historyczny podział województwa na tzw. „Polskę A” i „Polskę B”, różnice w liczbie jednostek pomocy społecznej – w województwie zachodniopomorskim odnotowano dwa razy więcej dziennych domów pomocy niż w podlaskim (odpowiednio 21 i 10) oraz niemal dwa razy więcej środowiskowych domów samopomocy (odpowiednio 48 i 25), a także znaczne różnice w liczbie miejsc w domach pomocy społecznej (zachodniopomorskie: 4305, podlaskie: 2380), mimo po-

²¹ S. Nitecki, *Dom pomocy społecznej...*

²² Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli...*, s. 36.

dobnej powierzchni i podobnego odsetka liczby ludności w wieku powyżej 65 lat (zachodniopomorskie 19,3%, podlaskie 18,3%)²³.

W pierwszym etapie opracowywania danych usunięto adresy placówek oraz podjęto decyzję o nieraportowaniu zdarzeń w podziale na typy instytucji. Działania te miały na celu zapewnienie anonimowości poszczególnym domom pomocy społecznej z analizowanych województw tak, aby uniemożliwić przypisanie konkretnych zdarzeń do danej placówki. W dalszej kolejności wskazane w rejestrze zdarzenia uszeregowano zgodnie z ustawowym podziałem, tj. wypadki, samouszkodzenia i obrażenia ciała, przy czym w ramach wskazanych trzech kategorii dokonano uszczegółowienia rodzaju zdarzeń (w oparciu o treść zgłoszeń odnotowanych w obu województwach).

4. Rejestr zdarzeń nadzwyczajnych – analiza porównawcza w województwach podlaskim i zachodniopomorskim

W 2024 roku w województwie zachodniopomorskim świadczenia opiekuńcze w formie stacjonarnej były realizowane w 28 domach pomocy społecznej, które łącznie dysponowały 4305 miejscami (tabela 1). W województwie podlaskim usługi te świadczone były w 25 placówkach, oferujących łącznie 2380 miejsc. Zauważalne jest zróżnicowanie w zakresie typów domów pomocy społecznej funkcjonujących w obu regionach. W województwie zachodniopomorskim 29,1% miejsc znajdowało się w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych, a 24,7% – w placówkach przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Z kolei w województwie podlaskim największy odsetek miejsc (28,7%) przypadał na domy dla osób przewlekle psychicznie chorych. Dodatkowo w regionie tym funkcjonowały cztery placówki dla osób w podeszłym wieku oraz trzy domy dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Średnia liczba miejsc w jednym domu pomocy społecznej wynosiła 126 w województwie zachodniopomorskim oraz 95 w województwie podlaskim, przy czym zauważalne były istotne różnice pomiędzy poszczególnymi typami placówek. Pod względem liczby miejsc we wszystkich typach domów pomocy społecznej, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w 2024 roku współczynnik dostępności kształtował się na poziomie 2,64 w województwie zachodniopomorskim oraz 2,09 w województwie podlaskim²⁴.

²³ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Statystyczny Województw 2024*, Warszawa 2024, s. 30.

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, Warszawa 2025, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (dostęp: 9.04.2025).

Tabela 1. Domy pomocy społecznej w województwie podlaskim i zachodniopomorskim w 2024 roku

Typ placówek	Liczba placówek		Liczba miejsc		Średnia liczba miejsc w placówce	
	Zach.	Podl.	Zach.	Podl.	Zach.	Podl.
dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych	8	5	1063	456	132	91
dla osób przewlekle psychicznie chorych	6	6*	590	683	98	113
dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekle psychicznie chorych	3	0	722	0	240	0
dla osób przewlekle somatycznie chorych	14	3	1254	444	90	148
dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	4	1	349	120	87	120
dla dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	3	2	327	379	109	189
dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	0	3	0	169	0	56
dla osób w podeszłym wieku	0	4	0	110	0	27
dla osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych fizycznie	0	1	0	19	0	19
Razem	38	25	4305	2380	126	95

*W zestawieniu wyszczególniono dwie filie placówek, które realizują świadczenia dla osobnej grupy mieszkańców.

Zach = województwo zachodniopomorskie; Podl. = województwo podlaskie

Źródło: Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki, *Rejestr domów pomocy społecznej województwa zachodniopomorskiego*, 2025, <https://www.gov.pl/web/uw-zachodniopomorski/jednostki-pomocy-spoecznej2> (dostęp: 9.04.2025); Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku, *Jednostki organizacyjne pomocy społecznej*, <https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/jednostki-organizacyjne-pomocy-spoecznej> (dostęp: 9.04.2025).

W 2024 roku domy pomocy społecznej z województwa podlaskiego przekazały do urzędu wojewódzkiego informacje o 48 zdarzeniach nadzwyczajnych, w tym o 42 wypadkach, 3 przypadkach samouszkodzeń oraz 2 obrażeniach ciała. Wszystkie zdarzenia miały charakter indywidualny. W przypadku placówek z województwa zachodniopomorskiego odnotowano 32 zdarzenia nadzwyczajne, z czego 21 stanowiły wypadki, 5 samouszkodzenia, a 6 obrażenia ciała. Spośród tych zdarzeń 5 dotyczyło więcej niż jednej osoby. Zauważalna była różnica w praktyce klasyfikowania charakteru zdarzeń (indywidualne/zbiorowe) między regionami.

Szczególną uwagę należy zwrócić na zdarzenia związane z samouszkodzeniami oraz próbami samobójczymi. W obu regionach odnotowano tego typu przy-

padki: 5 w województwie zachodniopomorskim i 3 w podlaskim. Zapobieganie tego rodzaju incydentom wśród mieszkańców placówek opiekuńczych powinno koncentrować się na leczeniu zaburzeń psychicznych oraz chorób somatycznych, które stanowią główne czynniki ryzyka²⁵. Ponieważ w województwie podlaskim występuje duża liczba placówek dla osób psychicznie chorych, zatem wskazane zalecenie zyskuje dodatkowo na zasadności.

Kolejnym problemem mogącym mieć przełożenie na kształt listy zdarzeń nadzwyczajnych są czynniki ryzyka związane z zagrożeniem występowania depresji, mieszkańcy domów pomocy społecznej są bowiem bardziej narażeni na tę chorobę niż osoby żyjące w środowisku otwartym²⁶. Wyniki badań przeprowadzonych w Kanadzie wśród ponad 11 tysięcy mieszkańców placówek opieki długoterminowej wskazują, że 27,1% osób przejawia objawy depresji, a 23,3% doświadcza zarówno objawów depresyjnych, jak i zaburzeń funkcji poznawczych²⁷. Dotyczy to również osób przebywających w placówkach krócej niż rok²⁸. Liczne badania potwierdzają zasadność prowadzenia w domach pomocy społecznej badań przesiewowych mieszkańców pod kątem depresji oraz wdrażania działań terapeutycznych w ramach profilaktyki²⁹.

Problemy depresyjne osób starszych przejawiają się także w rejestrze zdarzeń (w kategorii samouszkodzenia) w postaci odnotowanych w obu województwach samookaleczeń i prób samobójczych, które obejmują 10% z odnotowanych w 2024 roku zdarzeń. Należy podkreślić, że przeprowadzka do domu pomocy społecznej stanowi dla osoby starszej wydarzenie o silnej dawce emocjonalnej, noszące znamiona kryzysu. Kryzysy wywołują z kolei silny stres i w konsekwencji mogą powodować pojawienie się bądź nasilenie depresji³⁰. Depresja natomiast może prowadzić m.in. do samookaleczania się bądź targnięcia się na życie. Zamieszkanie w domu pomocy społecznej może także generować poczucie osamotnienia, co również sprzyja rozwojowi depresji. Zgodnie z wynikami badań PolSenior2 osoby starsze, które czuły się prawie zawsze samotne, uzyskiwały

²⁵ M. Zmysłowska, *Samobójstwa osób starszych jako wyzwanie dla pracy socjalnej*, „Praca Socjalna”, t. 38, 2023, nr 4, s. 83. DOI: 10.5604/01.3001.0054.2491.

²⁶ A. Traczyk, P. Kędzia, A. Skrzek, *Jakość życia, sprawność funkcjonalna oraz występowanie ryzyka depresji u kobiet po 60 roku życia mieszkających w domach opieki społecznej i samodzielnie*, „Gerontologia Polska” 2016, nr 24, s. 32–39.

²⁷ M. Hoben i in., *Depressive Symptoms in Long-term Care Facilities in Western Canada: A Cross-Sectional Study*, „BMC Geriatrics”, t. 19, 2019, nr 335, art. 14. DOI: 10.1186/s12877-019-1298-5.

²⁸ D.R. Hoover i in., *Depression in the First Year of Stay for Elderly Long-Term Nursing Home Residents in the USA*, „International Psychogeriatrics”, t. 22, 2010, nr 7, s. 1161–1171. DOI: 10.1017/S1041610210000578.

²⁹ A. Knyszynska i in., *Związek pomiędzy sprawnością funkcjonalną a poziomem depresji wśród mieszkańców Domów Pomocy Społecznej*, „Gerontologia Polska”, t. 27, 2019, s. 144–149.

³⁰ A. Mielczarek, *Poczucie samotności mieszkańców domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku*, „Studia Toruńskie” 2021, nr 14, s. 86–96. DOI: 10.56583/frp.644.

ponad dwukrotnie więcej punktów skali Geriatrycznej Skali Oceny Depresji (GDS) niż te, które nie odczuwały osamotnienia³¹.

Tabela 2. Zdarzenia nadzwyczajne w domach pomocy społecznej w województwie podlaskim i zachodniopomorskim w 2024 roku.

Zdarzenia wg Ustawy	Uszczegółowienie	Region		
		Zachodnio-pomorskie	Podlaskie	Razem
Wypadki	Upadek	16	42	57
	Samodzielne oddalenie się z DPS	1	1	2
	Zgon po samodzielnym oddaleniu	1	0	1
	Wydanie złego leku	1	0	1
	Dewastacja DPS przez pijanego mieszkańca	1	0	1
	Poparzenie kawą	1	0	1
	Razem	21	43	64
Samouszkodzenia	Samookaleczanie	3	1	4
	Próba samobójcza	2	2	3
	Razem	5	3	8
Obrażenia ciała	Pobicie przez innego mieszkańca	5	2	7
	Przemoc seksualna	1	0	1
	Razem	6	2	8
Razem		32	48	80

*DPS = dom pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie oraz Wydział Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Wypadki stanowią najliczniejszą kategorię zdarzeń nadzwyczajnych raportowanych przez domy pomocy społecznej, aż 80% wszystkich incydentów. Spośród nich najczęściej zgłaszane są upadki mieszkańców, które w analizowanych regionach stanowią średnio 73% wszystkich zdarzeń. W województwie podlaskim odsetek ten wynosi aż 87,5%, natomiast w zachodniopomorskim 51,6%. Analiza opisów zdarzeń wskazuje, że większość upadków ma miejsce w ciągach komunikacyjnych, łazienkach oraz pokojach.

Upadki oraz zaburzenia równowagi zaliczane są do tzw. wielkich zespołów geriatrycznych³². Według szacunków upadków doświadcza od 50% do 67% pens-

³¹ P. Zagożdżon i in., *Występowanie objawów depresyjnych*, w: *PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem*, red. P. Błędowski i in., Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, s. 327–348.

³² *Wielkie zespoły geriatryczne*, red. M. Cybulski, E. Krajewska-Kulać, Edra Urban & Partner, Wrocław 2021.

jonariuszy placówek opiekuńczych w wieku powyżej 65 lat, podczas gdy wśród osób starszych mieszkających samodzielnie odsetek ten wynosi około 33%³³. Mieszkańcy domów pomocy społecznej są szczególnie narażeni na ryzyko upadków ze względu na gorszy ogólny stan zdrowia, obecność wielochorobowości, niepełnosprawność oraz ograniczoną sprawność funkcjonalną³⁴. Z kolei Anna Edbom-Kolarz i Jerzy T. Marcinkowski wskazują na dwie podstawowe kategorie czynników sprzyjających upadkom: zdrowotne oraz środowiskowe. Do tych ostatnich zalicza się m.in. niewłaściwe oświetlenie, nieodpowiednie wyposażenie pomieszczeń, a także bariery architektoniczne³⁵.

Analiza informacji o podjętych działaniach zaradczych w związku z upadkami mieszkańców domów pomocy społecznej pozwala na wyszczególnienie trzech obszarów. Pierwszy to udzielenie doraźnej pomocy w placówce lub wezwanie pogotowia oraz opis wykonanych procedur medycznych. Drugi to informowanie przełożonych o zdarzeniu przez pracowników działu opiekuńczo-terapeutycznego. Kolejny obszar to przeprowadzenie rozmowy z poszkodowanymi mieszkańcami oraz pracownikami w zakresie profilaktyki upadków.

Choć niewątpliwie upadki osób starszych mogą przyczynić się do pogorszenia stanu zdrowia oraz spadku samodzielności, to czy z powodu ryzyka wystąpienia, szczególnie w wyniku przyczyn wewnętrznych, można je uznać za zdarzenia nadzwyczajne? Niewątpliwie są to zdarzenia niepożądane, ale analiza działań zaradczych raportowanych przez jednostki skupia się głównie na eliminacji i ograniczaniu skutków. Zgłaszanie tego typu incydentów może być bardziej zasadne, jeśli przyczyni się do wypracowania nowych standardów związanych z profilaktyką upadków, np. w zakresie rozszerzenia niezbędnego wyposażenia w łazienkach i ciągach komunikacyjnych czy dodatkowych zajęć aktywizujących mieszkańców domów pomocy społecznej (rehabilitacja, terapia zajęciowa).

Warto podkreślić, że podejmowane działania profilaktyczne nie powinny prowadzić do ograniczenia samodzielności osób starszych ani do redukcji ich aktywności fizycznej, w tym wyręczania ich w codziennych czynnościach. Jak wskazuje Katarzyna Domosławska-Żylińska i in., ćwiczenia siłowe, wytrzymałościowe, równoważne oraz rozciągające stanowią istotny element profilaktyki upadków w populacji osób starszych³⁶. W przypadku seniorów obciążonych zwiększonym ryzykiem upadków zasadna jest indywidualizacja programu

³³ P. Dusińska, J. Bonior, *Wybrane czynniki ryzyka i prewencja upadków osób starszych*, „Sztuka Leczenia” 2019, nr 2, s. 33–38.

³⁴ E.J. Cameron i in., *Falls and Long-Term Care: A Report from the Care by Design Observational Cohort Study*, „BMC Family Care”, t. 19, 2018, nr 73, s. 6. DOI: 10.1186/s12875-018-0741-6.

³⁵ A. Edbom-Kolarz, J.T. Marcinkowski, *Upadki osób starszych – przyczyny, następstwa, profilaktyka*, „Hygeia Public Health”, t. 46, 2011, nr 3, s. 313–318.

³⁶ K. Domosławska-Żylińska, M. Krysińska, M. Fronk, *Aktywność fizyczna w profilaktyce upadków wśród osób starszych*, „Gerontologia Polska”, t. 26, 2018, nr 4, s. 294–298.

treningowego, przy czym istotne jest, aby był on atrakcyjny i motywujący dla uczestników. Można w tym celu wykorzystać nowoczesne technologie, takie jak Nintendo Wii bądź sięgnąć po sprawdzone i potwierdzone naukowo programy treningowe, m.in.: Multi-target Stepping Program, Lifestyle-integrated Functional Exercise (LiFE) czy program ćwiczeń Tai Chi³⁷.

Mieszkańcy domów pomocy społecznej powinni mieć zapewniony dostęp do rehabilitacji prowadzonej przez specjalistów. Niestety w ostatnich latach obserwuje się systematyczny spadek liczby rehabilitantów zatrudnionych w domach pomocy społecznej. W latach 2016–2023 w placówkach prowadzonych na poziomie powiatowym liczba etatów na stanowisku rehabilitanta zmniejszyła się o ponad 10%³⁸. Obecnie średnio jeden rehabilitant przypada na 75 mieszkańców. Oznacza to, że gdyby wszyscy chcieli korzystać z zajęć rehabilitacyjnych, mogłyby się one odbywać średnio raz na dwa tygodnie dla każdej osoby³⁹.

Podsumowanie

W oparciu o przeprowadzone analizy można stwierdzić, że obowiązek raportowania zdarzeń nadzwyczajnych, w swojej obecnej formie, realizuje przede wszystkim funkcje sprawozdawcze i kontrolne. Zauważalna jest jednak potrzeba doprecyzowania zapisów ustawowych zarówno w zakresie tego, jakie zdarzenia powinny podlegać obowiązkowi zgłoszenia, jak i w odniesieniu do typów oraz zakresu działań następczych. Obecnie działania te koncentrują się głównie na eliminacji skutków pojedynczych incydentów, bez szerszej refleksji nad przyczynami i możliwościami zapobiegania podobnym zdarzeniom w przyszłości.

Domy pomocy społecznej oraz inne jednostki pomocy społecznej są już istotnie obciążone obowiązkami administracyjnymi i sprawozdawczymi. Dlatego, wprowadzając nowe wymagania, szczególnie w obszarze monitorowania i raportowania zdarzeń nadzwyczajnych, należy jasno określić ich cel oraz praktyczne przełożenie na funkcjonowanie placówek.

³⁷ M. Wiśniowski, A. Kulesza, M. Niemczyk, *Aktywność fizyczna w prewencji upadków u osób starszych*, „Gerontologia Polska” 2018, t. 26, nr 2, s. 140–146; J. Pillay, i in., *Falls Prevention Interventions for Community-Dwelling Older Adults: Systematic Review and Meta-Analysis of Benefits, Harms, and Patient Values and Preferences*, „Systematic Reviews”, t. 13, 2024, art. 289. DOI: 10.1186/s13643-024-02681-3.

³⁸ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie MPiPS-05 za 2016 rok. Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej*, Warszawa 2017, <https://www.gov.pl/web/rodzina/statystyka-za-rok-2016> (dostęp: 10.06.2025); Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 rok*.

³⁹ R. Iwański, A. Szafranek, *Prawno-ekonomiczne uwarunkowania pracy w domach pomocy społecznej w kontekście starzenia się populacji*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2024, nr 6, s. 16. DOI: 10.33226/0032-6186.2024.6.3.

Zgromadzone dane, zarówno na poziomie województw, jak i w skali ogólnokrajowej, mogą stanowić podstawę do opracowania standardów postępowania w określonych typach zdarzeń nadzwyczajnych. Równocześnie zasadne wydaje się prowadzenie pogłębionej analizy pod kątem efektywności i zasadności wdrażania programów profilaktycznych, w szczególności dotyczących depresji i upadków wśród mieszkańców placówek całodobowej opieki.

Nie jest przesądzone, czy wdrożona procedura przełoży się na wypracowanie konkretnych zmian w funkcjonowaniu placówek ukierunkowanych na zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców i pracowników domów pomocy społecznej. Zgromadzone dane powinny być nie tylko wykorzystywane w procesie budowania polityki zarządzania ryzykiem na poziomie poszczególnych placówek, lecz także stanowić podstawę do formułowania systemowych propozycji zmian w analizowanych obszarach funkcjonowania tego kluczowego elementu opieki długoterminowej.

Bibliografia

- Cameron E.J., Bowles S.K., Marshall E.G., Andrew M.K., *Falls and Long-Term Care: A Report from the Care by Design Observational Cohort Study*, „BMC Family Care”, t. 19, 2018, nr 73, s. 1–7. DOI: 10.1186/s12875-018-0741-6.
- Domosławska-Żylińska K., Krysińska M., Fronk M., *Aktywność fizyczna w profilaktyce upadków wśród osób starszych*, „Gerontologia Polska”, t. 26, 2018, nr 4, s. 294–298.
- Dusińska P., Bonior J., *Wybrane czynniki ryzyka i prewencja upadków osób starszych*, „Sztuka Leczenia” 2019, nr 2, s. 33–38.
- Edbom-Kolarz A., Marcinkowski J.T., *Upadki osób starszych – przyczyny, następstwa, profilaktyka*, „Hygeia Public Health”, t. 46, 2011, nr 3, s. 313–318.
- Emmer De Albuquerque Green C., Tinker A., Manthorpe J., *Human Rights and Care Homes for Older People: A Typology of Approaches from Academic Literature as a Starting Point for Activist Scholarship in Human Rights and Institutional Care*, „The International Journal of Human Rights”, t. 26, 2021, nr 4, s. 717–739. DOI: 10.1080/13642987.2021.1961753.
- Emmer De Albuquerque Green C., *The Human Rights of People Living in Care Homes: Never Again an Afterthought*, „Nature Aging”, t. 2, 2022, nr 9, s. 767–769. DOI: 10.1038/s43587-022-00283-z.
- Główny Urząd Statystyczny, *Bank Danych Lokalnych*, Warszawa 2025, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (dostęp: 9.04.2025).
- Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Statystyczny Województw 2024*, Warszawa 2024.
- Goffman E., *Charakterystyka instytucji totalnych*, w: *Elementy teorii socjologicznych. Materiały do dziejów współczesnej socjologii zachodniej*, red. W. Derczyński, A. Jasińska-Kania, J. Szacki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1975, s. 150–177.
- Hoben M., Heniger A., Holroyd-Leduc J., Knopp-Sihota J., Estabrooks C., Goodarzi Z., *Depressive Symptoms in Long-term Care Facilities in Western Canada: A Cross-Sectional Study*, „BMC Geriatrics”, t. 19, 2019, nr 335, art. 14. DOI: 10.1186/s12877-019-1298-5.
- Hoover D.R., Siegel M., Lucas J., Kalay E., Gaboda D., Devanand D.P., Crystal S., *Depression in the First Year of Stay for Elderly Long-Term Nursing Home Residents in the USA*, „International Psychogeriatrics”, t. 22, 2010, nr 7, s. 1161–1171. DOI: 10.1017/S1041610210000578.

- Iwański R., Szafranek A., *Prawno-ekonomiczne uwarunkowania pracy w domach pomocy społecznej w kontekście starzenia się populacji*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2024, nr 6, s. 11–19. DOI: 10.33226/0032-6186.2024.6.3.
- Knyszyńska A., Radecka A., Bryczkowska I., Zabielska P., Lubkowska A., Karakiewicz B., *Związek pomiędzy sprawnością funkcjonalną a poziomem depresji wśród mieszkańców Domów Pomocy Społecznej*, „Gerontologia Polska”, t. 27, 2019, s. 144–149.
- Kojder A., *Godność i siła prawa. Szkice socjologicznoprawne*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2001.
- Marchewka-Bartkowiak K., *Ocena skutków regulacji zawartych w projekcie ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw*, Druk sejmowy nr 3281, Biuro Analiz Sejmowych, Warszawa 2023, [https://orka.sejm.gov.pl/IEKSBAS.nsf/0/C1257B16005D9D9FC-12589D700160A10/\\$File/i1000_23.docx](https://orka.sejm.gov.pl/IEKSBAS.nsf/0/C1257B16005D9D9FC-12589D700160A10/$File/i1000_23.docx) (dostęp: 4.12.2025).
- Mendyk B., *Analiza ryzyka dla rejestru zgłoszeń o zdarzeniach nadzwyczajnych dotyczących mieszkańców DPS-u. Wersja od 10 marca 2025*, LEX, <https://sip.lex.pl/#/template/319082196?keyword=Analiza%20ryzyka%20dla%20rejestru%20zg%C5%82osze%C5%84%20o%20zdarzeniach%20nadzwyczajnych%20dotycz%C4%85cych%20mieszka%C5%84%C3%B3w%20dps&cm=SFIRST> (dostęp: 12.11.2025).
- Mielczarek A., *Poczucie samotności mieszkańców domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku*, „Studia Toruńskie”, nr 14, 2021, s. 86–96. DOI: 10.56583/frp.644.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie MRIpS-06 za 2023 rok. Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej*, Warszawa 2024, <https://www.gov.pl/web/rodzina/statystyka-za-rok-2023> (dostęp: 9.04.2025).
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie MPIpS-05 za 2016 rok. Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej*, Warszawa 2017, <https://www.gov.pl/web/rodzina/statystyka-za-rok-2016> (dostęp: 10.06.2025).
- Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Przestrzeganie praw mieszkańców domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych*, Warszawa 2024.
- Nitecki S., *Dom pomocy społecznej. Kierowanie i umieszczanie, ustalanie odpłatności za pobyt*, Wolters Kluwer, Warszawa 2023, LEX, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369546252/4/nitecki-stanislaw-dom-pomocy-spolecznej-kierowanie-umieszczanie-i-ustalanie-odplatnosci-za-pobyt?keyword=nitecki%20dom%20pomocy%20spo%C5%82ecznej&cm=SFIRST> (dostęp: 4.12.2025).
- Parsons T., *System społeczny*, tłum. M. Kaczmarczyk, Nomos, Kraków 2009.
- Pillay J., Gaudet L.A., Saba S., Vandermeer B., Ashiq A.R., Wingert A., Hartling L., *Falls Prevention Interventions for Community-Dwelling Older Adults: Systematic Review and Meta-Analysis of Benefits, Harms, and Patient Values and Preferences*, „Systematic Reviews”, t. 13, 2024, art. 289. DOI: 10.1186/s13643-024-02681-3.
- Podgórecki A., *Kontrola społeczna trzeciego stopnia*, w: *Problemy profilaktyki społecznej i resocjalizacji*, red. H. Dziewanowska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1976, s. 15–28.
- Podlaski Urząd Wojewódzki, *Jednostki organizacyjne pomocy społecznej*, Białystok 2025, <https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/jednostki-organizacyjne-pomocy-spolecznej> (dostęp: 9.04.2025).
- Pot A.M., Kok J., Schoonmade L.J., Bal R.A., *Regulation of Long-Term Care for Older persons: A Scoping Review of Empirical Research*, „International Psychogeriatrics”, t. 36, 2024, nr 4, s. 431–452. DOI: 10.1017/S1041610223000704.
- Traczyk, J., Kędzia, P., Skrzek, A., *Jakość życia, sprawność funkcjonalna oraz występowanie ryzyka depresji u kobiet po 60 roku życia mieszkających w domach opieki społecznej i samodzielnie*, „Gerontologia Polska” 2016, nr 24, s. 32–39.
- Turner J. H., *Struktura teorii socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004, poz. 1572).

- Wielkie zespoły geriatryczne*, red. M. Cybulski, E. Krajewska-Kułak, Edra Urban & Partner, Wrocław 2021.
- Wiśniowski M., Kulesza A., Niemczyk M., *Aktywność fizyczna w prewencji upadków u osób starszych*, „Gerontologia Polska”, t. 26, 2018, nr 2, s. 140–146.
- Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki, *Rejestr domów pomocy społecznej województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2025, <https://www.gov.pl/web/uw-zachodniopomorski/jednostki-pomocy-spoecznej2> (dostęp: 9.04.2025).
- Zagożdżon P., Broczek K., Kujawska-Danecka H., Czernych R., Mossakowska M., *Występowanie objawów depresyjnych*, w: *PolSenior 2. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem*, red. P. Błędowski, T. Grodzicki, M. Mossakowska, T. Zdrojewski, Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, s. 327–348.
- Zmysłowska M., *Samobójstwa osób starszych jako wyzwanie dla pracy socjalnej*, „Praca Socjalna”, t. 38, 2023, nr 4, s. 83–101. DOI: 10.5604/01.3001.0054.2491.